

Lőrincz Katalin – Sasné Grósz Annamária – Kántor Szilvia

A Pannon Egyetem közösségének életminősége és helyhez kötődése a Veszprém-Balaton2023 projekt tükrében

A tanulmány a Veszprém-Balaton2023 (EKF2023) projekt kapcsán vizsgálja a területileg érintett Pannon Egyetem közösségének (hallgatók, oktatók, munkatársak) életminőséggel és helyhez kötődéssel kapcsolatos véleményét, ezek összefüggéseit a demográfiai mutatókkal. A kutatás alapját egy 2020-as, 542 fő bevonásával kivitelezett kérdőíves felmérés adja, melynek eredményeit keresztábra-, korreláció- és varianciaanalízissel mutatjuk be.

A tanulmány legfontosabb eredményei: (1) meghatároztuk, hogy mely objektív életminőség tényezőkkel elégedettek leginkább és legkevésbé a válaszadók; (2) bemutattuk, hogy jelenleg a mintába bevont egyetemi közösség tagjainak Veszprémhez való kötődése átlag feletti mértékű.

Kulcsszavak: egyetemi közösség, életminőség objektív és szubjektív tényezői, helyhez kötődés, Veszprém-Balaton2023 EKF program

JEL-kód: R23

<https://doi.org/10.32976/stratfuz.2021.22>

Bevezetés

A Pannon Egyetem Gazdaságtudományi Kara is aktív részese volt a Veszprém-Balaton 2023 Európa Kulturális Fővárosa (továbbiakban EKF2023) díj elnyerésére benyújtott pályázatnak, és véleményünk szerint az egyetem közössége (közösség alatt az egyetemi hallgatókat, oktató és nem oktató munkavállalókat értjük) a következő időszakban kulcsszerepet tölt be az EKF2023 sikeres megvalósításában. Az egyetemi közösség hatékony megszólításához elengedhetetlenül fontosnak tartjuk annak felmérését, hogy *jelenleg mely tényezőket érzik a közösség tagjai az életminőségüket leginkább befolyásoló elemeknek, és hogyan ítélik meg a Veszprém városához való kötődésüket.* Ezek kiindulási alapot képezhetnek ahhoz, hogy az EKF2023 projekt során valóban olyan programok és tevékenységek kerüljenek megvalósításra, amelyek hatására az egyetem polgárai egyrészt javulást érzlelnek az objektív és szubjektív életminőségükben, másrészt szorosabb érzelmi köteléket alakítanak ki Veszprémmel. Ez utóbbinak nem csupán a város, hanem az egyetem megtartó erejének növekedésében is komoly szerepe lehet.

Elméleti háttér

Életminőség és helyi identitás

A társadalom-, viselkedés-, környezet- és politikatudományokkal kapcsolatos kutatások fókusza egyre több esetben az életminőség témaköre (Uysal et al. 2016). Az *életminőség* (quality of life) és a *jólét* (well-being) a szakirodalomban egymással párhuzamosan, egymás szinonimáiként használt fogalmak, melyeket legtöbbször a jólét (welfare) pontosabb meghatározására használnak a szerzők (Szigeti 2016).

Brock (1993 in: Diener - Suh 1997) az életminőség meghatározásokkal kapcsolatban három főbb csoportot, nézőpontot különített el:

- Az első megközelítés alapján *a jó életet a vallási, filozófiai* vagy más rendszereken alapuló *normatív ideálok* határozzák meg.
- A második definíció csoportba tartoznak azok a megközelítések, melyekben *a jó élet a helyesen felállított preferenciákon és döntéseken alapul,*
- A harmadik csoportba azok a definíciók tartoznak, melyekben az életminőség az *egyének tapasztalatain* alapul. Ezekben a megközelítésekben az *öröm* és az *elégedettség érzése* kiemelkedően fontos. Ez kapcsolódik leginkább a szakirodalomban csak szubjektívként emlegetett életminőségi mutatókhoz.

Az életminőséggel kapcsolatos másik lényeges irány a szubjektív és objektív elemek feltárása, mérése. A jólét az életminőség objektív részére utal (pl. jövedelem, egészségi állapot, iskolai ellátás), míg a jóllét középpontjában a szubjektív pillérek állnak (pl. öröm, szeretet). Michalkó (2010) a turizmus területén vizsgálta az életminőséget megállapítva, hogy az életminőség azon *objektív* (életmód, életkörülmények, élethelyzetek, életstílus) és *szubjektív* (elégedettség, remény, boldogság, közérzet) *tényezők összessége*, melyek az emberi létet meghatározzák.

A WHO (2012) egy kétdimenziós jelenséggént utal a jóllétre, melyet objektív és szubjektív elemek alkotnak. Definícióik szerint a jóllét magába foglalja az egyének étellel kapcsolatos tapasztalatait, valamint az életkörülményeik társadalmi normákkal és értékekkel való összehasonlítását. McGillivray és Clarke (2006) véleménye szerint a *jóllét* (well-being) nem más, mint az *egyének aktuális élethelyzetének leírása*. Munkájukban a jóllét szinonimájára – az életminőségre és a jólétre (welfare) kívül – más fogalmak is használatosak, mint például a *társadalmi jólét* (social welfare), a *hasznosság* (utility), az *étellel való elégedettség* (life satisfaction), a *prosperitás* (prosperity), az *igények kielégülése* (needs fulfilment), a *fejlődés* (development), a *szegénység* (poverty), vagy a *boldogság* (happiness).

Az *életminőség egyéni szinten történő mérése* fontos kutatási kérdés. Az eredmények között olyan látszólagos ellentmondás is napvilágot látott, miszerint az objektív jólét során megfigyelt javulás nem járt együtt az elégedettség növekedésével. A jelenség könnyen magyarázható a Kano-elvek segítségével (Kano 1996). Ennek alapján az objektív jólét elemei úgynevezett kritikus tulajdonságok, amelyek hiánya elégedetlenséghez vezet. Ezek alapvető elvárásokként jelennek meg az embereknél, és élesen elkülönülnek azoktól az elemektől, amelyek a kényeztető jellemzők közé sorolhatók, és az egyén szubjektív megítélése alá esnek. Ezt támasztja alá, hogy egyes szakértők kimutatták, az objektív és szubjektív életminőség különböző mutatói nincsenek szoros kapcsolatban egymással (Gáspár 2013). Fontos kiemelni azt a megállapítást, miszerint *az életkörülmények az egyének szubjektív érzékelésén keresztül* képesek hatni az étellel való általános elégedettségre és magára a boldogságra (Somogyi – Gábrity 2009).

Napjainkban Európában az életminőség mérésére négy évente végeznek vizsgálatokat (EQLS: European Quality of Life Survey), ezen felmérések keretein belül az európai állampolgárok életének *objektív körülményeit*, az *életükről kialakult általános véleményeket* (boldogságszint, étellel való elégedettség) vizsgálják. (Eurofound.europa.eu). Az életkörülmények, és azok megítélése nem függetleníthető attól a helytől, ahol ezekkel mindennapi életünk során találkozunk. Értelemszerűen, a *lakóhelyünk, annak jellemzői, hatást gyakorolnak arra, milyen körülmények között élünk, milyen lehetőségeink vannak*, és ezek eredményeként milyen kapcsolatot alakítunk ki lakóhelyünkkel – vagyis milyen az egyén kötődése a lakóhelyéhez.

Helykötődés, helyi identitás

A helykötődés nem más, mint az emberek és a helyek közötti kapcsolat, érzelmi kötődés (Hidalgo – Hernández 2001), vagyis *egyfajta elköteleződés egy bizonyos hely iránt* (Marien 2013). Ezek az érzelmi szálak sokfélék lehetnek, például a helytulajdonlás, -kötődés vagy -identitás. Az adott helytől való függés legtávolabbi értelmezése a „*generikus helyfüggőség*”, mely nem egy adott helyhez kapcsolódik, hanem annak tulajdonságai miatt alakul ki dependencia az egyénekben. A helykötődés ennél kissé szűkebb értelmezése a *földrajzi helydependencia*, mely erősebb függő viszonyt feltételez a hely és a személy között. A legszűkebb vetület pedig a *helyidentitás* és a *helykötődés*. Az előbbi inkább szociológiai jellegű, míg az utóbbi inkább etológiai-evolúciós gyökerekkel és erősebb egyéni jelentéstartalommal rendelkezik (Düll 2009, Urbán Treutz 2017). Scannell és Gifford (2010) komplex módon, *dimenziókra osztva* határozták meg a helykötődés összetevőit. Az első dimenzió maga a *hely*, vagyis a kötődés tárgya. A második dimenzió a *folymat*, mely lehet valamilyen érzelem, megismerés vagy viselkedés a hellyel kapcsolatban. A harmadik dimenzió pedig a *személy*, aki valamilyen formában és mértékben kötődik az adott helyhez. A hely jelentését meghatározzák az egyén demográfiai jellemzői (Marien, 2015) Az adott helyhez való kötődés *mérésében* Williams és Roggenbuck (1989) tanulmányának megjelenése óta bevált gyakorlat az *egyétértési skála* használata, amelyben a

lakóhelyhez való kötődés erősségét és formáját vizsgálják, valamit kitérnek arra is, más település vajon alkalmasabb-e hasonló életvitelhez a válaszadó véleménye szerint.

Összefoglalva a fenti megközelítéseket elmondhatjuk, hogy az *életminőség és a helykötődés szorosan összetartozó fogalmak*. Az objektíven értékelhető életkörülmények a helyi adottságoktól és a helyi fejlesztésektől függnnek. Ezek szubjektív megítélése, az egyén által megélt színvonala, melyek az egyén tapasztalataitól és érzékelésétől függnnek, befolyásolják az egyén érzékelt életminőségét, valamint a lakóhellyel kapcsolatban kialakuló helyhez kötődés mértékét.

A Veszprém-Balaton 2023 program életminőségre és helyi identitásra vonatkozó céljai

A Veszprém-Balaton 2023 projekt – a pályázati dokumentációjára BidBook Veszprém 2023 néven hivatkozunk – nagy hangsúlyt fektet az életminőségre, a pozitív, közösségteremtő kulturális, gazdasági (és városfejlesztési) hatások érvényesítésére. A hosszú távú társadalmi hatásoknál kiemelt szerepet kap a „*hangsúlyosabb, egységes helyi identitás*” (BidBook Veszprém2023 2018, 7). A pályázat és a projekt *túllép a korlátokon, a földrajzi határokon* és az önkormányzatok, vállalkozások, civil szervezetek összefogásáról, hálózatos együttműködéséről szól. A pályázati program borítójára írt „*túllépni*” kifejezés széles spektrumot ölel fel, beleérthetők „*az unalmas keddek, a báj és elszigeteltség, a bizalmatlanság, az előítéletek, a tradíció, az elhagyott pajták, Budapest, az akadályok és a közömbösség*” (BidBook Veszprém2023 2018, 1).

Módszertan

A kutatás során az életminőséget az objektíven megítélhető életkörülmények fontosságával, valamint az elemekkel való elégedettséggel vizsgáltuk, és kiegészítettük a szubjektív megítélés alá eső boldogsággal és közérzettel. A helykötődést a korábban említett Williams-Roggenbuck (1989) által alkalmazott egyetértési skálával határoztuk meg. Feltételezzük, hogy mindegyik elem szoros kapcsolatban áll a kutatásban részt vevő egyén demográfiai jellemzőivel. Mindezt a Veszprém-Balaton program kontextusában értelmezzük, vagyis egyrészt vizsgáljuk, mennyire épít a program a szakirodalom által meghatározott elemekre, másrészt kutatásunk eredményeivel kiindulási pontot szeretnénk adni a programnak a helyi identitás, valamint az életkörülményekkel való elégedettség növelésére.

A tanulmány a következő *kutatási kérdéseket* határoztuk meg:

1. Melyek a Veszprém-Balaton2023 Európa Kulturális Fővárosa program életminőségre és helyi identitásra vonatkozó elemei?
2. Az életminőség megítélése és a helykötődés szempontjából, milyen jellemzőkkel rendelkezik az egyetemi közösség? Hogyan függ össze az objektív és szubjektív életminőség, valamint a helyhez kötődés a települési tényezők vetületében?
3. Milyen kapcsolat áll fen az objektív és szubjektív életminőség tényezők valamint a helykötődés elemeiből képzett, összevont mutatószámok és a válaszadók demográfiai jellemzői között?

Az adatgyűjtés és mintavétel kapcsán elmondható, hogy a primer kutatás a *dokumentumelemzés* és az *online kérdőív* módszertanára támaszkodik. A 2020. tavaszán az egyetemi közösségre vonatkozó kérdőív öt részből állt, melyekből az *életminőség és helyhez kötődés* kapcsolatát és a demográfiai mutatókkal való összefüggését elemezzük. Az online kérdőívben feltett kérdések többsége kötelező volt, azonban a kitöltők meg tudták szakítani a válaszadást az egyes blokkok után, aminek köszönhetően a különböző részek eltérő kitöltés számmal rendelkeznek. A statisztikai elemzések az SPSS és az Excel programok segítségével készültek.

Eredmények

A Veszprém-Balaton2023 program életminőségre és helyi identitásra vonatkozó elemei

A magyarországi pályázati szakaszban benyújtásra került BidBook Veszprém2023 több esetben is foglalkozik az életminőség és a helyhez kötődés kérdéskörével. A dokumentum az *objektív életminőség tényezőit* hangsúlyozza, kiemelve, hogy az európai kis- (és közepes) méretű városok – mint Veszprém – *magas életminőséget* tud nyújtani a lakosság számára. A településre jellemző *természetközelség és a családbarát infrastruktúra* mellett sokan úgy gondolnak Veszprémre, hogy *unalmas, kevés karrierlehetőséggel rendelkező város*. Az EKF program ezekre a problémákra keresi a megoldást többek között a „Játékos város” és „A Régiós Show” projektjeinek segítségével.

Az életminőség mellett a *regionális identitás* egyre fontosabb szerepet kap Európa-szerte; a Veszprém-Balaton2023 EKF program keretén belül ez szintén hangsúlyos terület. A Balaton régió lakossága *erős balatoni identitással* rendelkezik, amelyet a projektért felelős menedzsment szervezet teremtő erőként szeretne az EKF programban felhasználni. A felkészülés éve alatt (2020-2022) felállnak azok a keretek (például Európa Nagy Tavai hálózatépítő projekt, jó gyakorlatok elsajátítása, partnerség), melyek az egyedi regionális (Balaton) identitás valódi tartalmának és jövőképének a megteremtését segítik. Az egész régiót összefogó projekteken túl, fontos a *saját (helyi szintű) identitás*, a saját kultúra kihangsúlyozása.

Az egyetemek Európa-szerte meghatározóak az EKF programok sikeres kivitelezésében és sok esetben már a pályázati időszakban is aktívan kiveszik a részüket a feladatokból. Az elmúlt 10 év nemzetközi tapasztalatai alapján a felsőoktatási intézmények gyakran komoly kutatómunka keretein belül mérik fel a *városuk kulturális profilját* (Wrocław), a *helyi lakosság attitűdjét* (Kassa), valamint az *EKF projektek társadalomra gyakorolt hatását* (Kassa, Aarhus). Emellett különböző *tréningekkel* segítik a résztvevők felkészítését (Guimarães) és *kapcsolatrendszerük* felhasználásával a nemzetközi partnerek bevonását (Umeå).

Az egyetemi közösség jellemzői a mintában

Az egyetemi közösségre vonatkozó kérdőívet 2020 tavaszán 542 fő töltötte ki, közülük 190 fő teljesen, a maradék 352 fő pedig csak részlegesen. Ezen belül a jelen tanulmány témaköréhez kapcsolódó kérdéseket 318 fő válaszolta meg, így eredményeink erre szűkített mintára vonatkoznak. Az egyetemi közösséghez tartozó „munkatárs, dolgozó” kategórián belül *közel azonos volt az oktatók és kutatók, illetve az egyéb alkalmazottak száma*. A *minta demográfia* karakterisztikájáról megállapítható, hogy

- A válaszadók tipikusan nők; életkoruk 19 és 66 év között mozgott, *átlagosan 33 évesek*, 13 év szórással;
- A mintában nagyobb arányban (első és második évfolyamba járó, állami ösztöndíjas nappali tagozatos) hallgatók voltak, akik *Veszprémben saját ingatlanban vagy a szüleikkel egy háztartásban* élnek;
- A *háztartások létszáma* 3,12 volt (alapvetően 1-6 fő között mozgott, átlagosan 3,12, 1,27 fő szórással), a háztartásban 18 év alattiak száma átlagosan 0,47 volt;
- Az *anyagi helyzetre* vonatkozóan elmondható, hogy az 1-7 skálán azt *közepesre* (átlag 4,51 pont volt, 1,23 pontnyi szórással) értékelték. Az anyagi helyzetet illetően csupán kisebb eltérés volt megfigyelhető az egyetemi dolgozók és az egyetemi hallgatók között: előbbiek átlagosan 4,79-re (1,13 pontnyi szórással), az utóbbiak pedig átlagosan 4,29-re értékelték azt (1,26 pontnyi szórással).

Az életminőség és a helyhez kötődés összefüggése a települési tényezőkkel

Az objektív életminőségi tényezők mérése során az egyetemi közösséghez tartozó válaszadóknak 26 *települési tényezőt* kellett értékelnük egy 1-7-ig tartó skálán aszerint, hogy Veszprém kapcsán *ennyire elégedettek* azokkal.

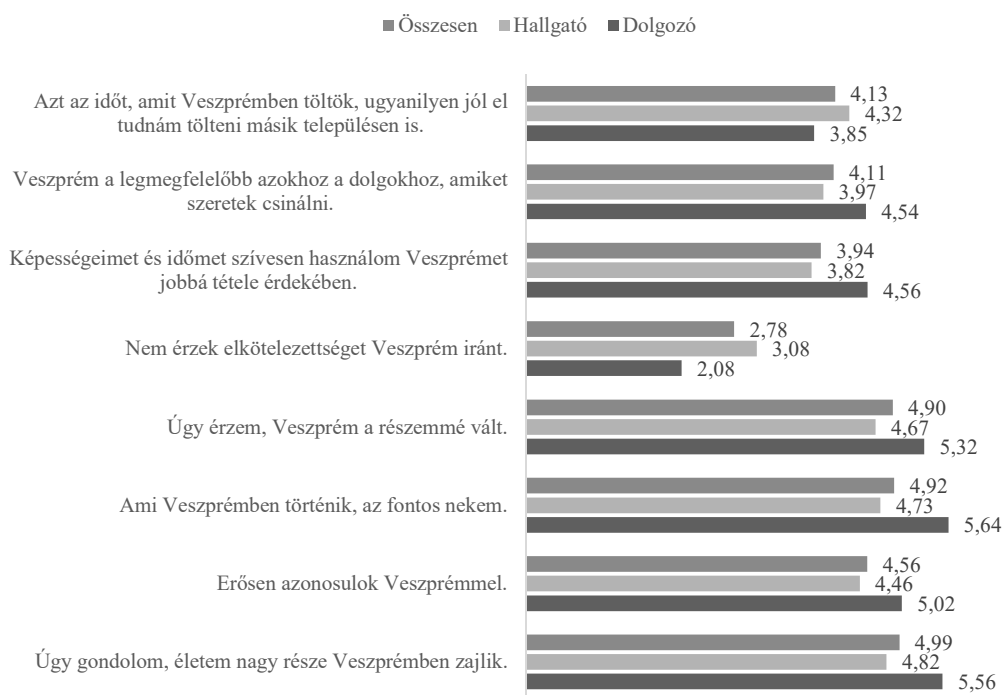
Az eredmények alapján elmondható, hogy a válaszadók leginkább (5 kategóriát kiemelve) Veszprém *természeti adottságaival, a település történelmével, a látnivalókkal, a közbiztonsággal,*

a *nyugalommal*, valamint az *oktatási intézményekkel* elégedettek. Ezzel szemben az *ingatlanárakra*, a *parkolási lehetőségekre*, az *egészségügyi ellátásra*, a *helyi tömegközlekedésre*, a *szórakozási lehetőségekre* és a *munkalehetőségekre* csak alacsony pontszámok érkeztek.

Az objektív életminőséget az egyetemi közösség tagjai leginkább az *iskolai végzettségükkel* (átlag: 5,82; szórás: 1,35), a *családi életükkel* (átlag: 5,68; szórás: 1,55) és a *lakóhelyükkel összességében* (átlag: 5,47; szórás: 1,34); a legkevésbé pedig a *jelenlegi munkájukkal* (átlag: 4,92; szórás: 1,82), az *életkörülményeikkel* (átlag: 5,42; szórás: 1,43), valamint a *lakásukkal* (átlag: 5,42; szórás: 1,57) voltak elégedve.

A *szubjektív életminőség* mérése során az egyetemi közösség tagjai beszámoltak arról is, hogy mennyire érzik magukat *boldognak*, illetve, hogy mennyire elégedettek a saját *egészségi állapotukkal* (1-7 skála). A *boldogságot* átlagosan 5,19-re (1,25 pontnyi szórással), az *egészséget* pedig átlagosan 5,64-re (1,19 pontnyi szórással) értékelték

A *helyi identitásra* vonatkozóan a válaszadóknak nyolc állítást kellett értékelniük egy 1-7-ig tartó skálán, aszerint, hogy mennyire értenek egyet velük (1. ábra).

1. ábra: A helyi identitásra vonatkozó állítások átlagos értékelései
Figure 1.: Evaluations of statements regarding to local identity (mean)
Forrás: saját szerkesztés

Az eredmények alapján elmondható, hogy a helyi kötődés erős érzés; s leginkább az alábbi állításokkal értenek egyet a válaszadók: „Úgy gondolom, életem nagy része Veszprémbe zajlik.”; „Ami Veszprémbe történik, az fontos nekem.” és „Úgy érzem, Veszprém a részemé vált”. A legalacsonyabb értéket pedig – megerősítve a pozitív tartalmú állításokat – minden csoport esetén a „Nem érzek elkötelezettséget Veszprém iránt.” állítás kapta.

A válaszadóknak azt is értékeltették, hogy mennyire elégedettek Veszprémmel, mint *lakóhellyel* és mint *úti céllal*. Mindkét kérdésre a közepesnél magasabb átlagos értékelést adtak, *lakóhelyként*

átlagosan 5,61-re (1,48 pontnyi szórással), míg úti célként átlagosan 5,9-re (1,45 szórással) értékelték a várost.

A kapcsolatvizsgálatok eredménye alapján elmondható, hogy a helyhez kötődés (= identitás) és az életminőség különböző tényezői között számos esetben figyelhető meg szignifikáns kapcsolat. A kapcsolatvizsgálat alapján 7 darab olyan kapcsolat volt, amelyeknél a kapcsolatok erősségét mérő Kendall- féle tau nagyobb 0,35-nél. Az *életminőséget mérő kérdések* (objektív életminőség) közül mindegyik ahhoz kapcsolódott, hogy *Veszprém*ben az adott települési tényező mennyire fontos a válaszadónak, illetve mennyire elégedett ennek színvonalával. Az *identitást mérő kérdések* közül 5 darab azzal állt kapcsolatban, hogy lakóhelyként vagy úti célként ajánlaná-e valaki a barátainak, ismerőseinek Veszprémet. A kérdőív arra is kereste a választ, hogy mennyire érzik a hallgatók igaznak, hogy Veszprém a legmegfelelőbb az általuk végzett tevékenységekhez.

Életminőség, helyi kötődés és demográfiai jellemzők összefüggése

A vizsgált életminőség és helykötődés egyes elemeinek vizsgálata mellett érdemes a három változócsoporthoz (objektív életminőség, szubjektív életminőség, helykötődés) demográfiai jellemzőkkel való általános kapcsolatát is értékelni. Ehhez mindegyik kérdéscsoport egy összesített mutatószámot kellett létrehozunk.

A *helyhez való kötődést vizsgáló* skálaelemek közül hat pozitív állítás volt, vagyis minél inkább egyet ért a válaszadó az állítással, annál inkább kötődik Veszprémhez; kettő viszont negatív állítás volt, vagyis a kötődés annál erősebb, minél kevésbé egyetértő választ kapunk. A skála összevonhatóságának vizsgálata előtt ezért e két elemre adott válaszokat transzformálni kellett, hogy valamennyi skálaelem esetében egységesen az alacsony értékek jelentsék a kötődés hiányát vagy gyengeségét, a magas értékek pedig a kötődés meglétét és erősségét. A skála elemeinek összevonhatóságát a Cronbach alfa értéke mutatja meg, ami a *helyhez kötődést vizsgáló elemek* esetében 0,893; vagyis a skála elemei teljes mértékben megbízhatóak.

A kérdőíven az *objektív életminőséget* 26, a válaszadók által objektív módon értékelhető elemmel vizsgáltuk. A *szubjektív életminőség* esetében 8 jellemzővel kapcsolatos elégedettséget kellett megadni a válaszadóknak. Az objektív elemek esetében a skála megbízhatóságát mutató Cronbach alfa értéke 0,942; a szubjektív elemek esetében pedig 0,842; vagyis mindkét skála megbízhatónak mondható. A fentiek alapján összevont mutatókat képeztünk, létrehoztuk az *Átlagos helyi kötődés*, az *Átlagos objektív életminőség* és az *Átlagos szubjektív életminőség mutatókat*, majd megvizsgáltuk ezek demográfiai jellemzőkkel való kapcsolatát.

A kutatás során *összefüggés vizsgálatokat végeztünk a képzett átlagos mutatókra nézve*. A lehetséges összefüggések feltárása során a fentebb bemutatott átlagos mutatók metrikus változóként, míg a kategorizált demográfiai jellemzők nem-metrikus változóként szerepeltek. Ennek megfelelően azokban az esetekben, ahol a demográfiai jellemző két kategóriára volt bontható *t-teszt*tel végeztük az elemzést. A két kategóriával jellemezhető változók a következők: *nem*; *lakóhely*: Veszprém vagy egyéb település; *jövedelem*: átlagosnál alacsonyabb vagy átlagosnál magasabb; *végzettség*: középfokú vagy felsőfokú; *hallgatók esetében finanszírozási forma*: költségterítéses vagy államilag finanszírozott; *hallgatók esetében tagozat*: nappali vagy levelező. A többi demográfiai jellemző (Kar, státusz, hallgatók esetében évfolyam) vizsgálatánál varianciaelemzést alkalmaztunk. Az elemzés feltétele a normális eloszlás (K-S próba), valamint a t-próba esetében a szóráshomogenitás (Levene féle F-próba) megléte, a változók közötti összefüggés igazolására pedig a Kendall-tau statisztikát használjuk (csak azokban az esetekben, ahol a t-teszt szignifikáns).

1. táblázat: Változók közötti összefüggések – t-teszt
 Table 1: Statistical relationships between variables – t-test

		Objektív életminőség	Szubjektív életminőség	Helyi kötődés
N		193	193	193
	Átlag	5,22	5,52	0,097
	Szórás	0,06	0,07	1,028
Levene féle F-próba (<i>lakóhely</i>)	F értéke	0,258	3,250	6,393
	szignifikancia	0,612	0,073	0,012
T-teszt	t értéke	-1,022	2,684	4,056
	szignifikancia	0,308	0,008	0,000
Kendall-tau (<i>lakóhely</i>)		-	-0,227	-0,313
szignifikancia		-	0,003	0,000
Levene féle F-próba (<i>jövedelem</i>)	F értéke	0,483	14,205	3,961
	szignifikancia	0,488	0,000	0,049
T-teszt	t értéke	-2,417	-6,927	-2,182
	szignifikancia	0,017	0,000	0,031
Kendall-tau (<i>jövedelem</i>)		0,086	0,238	0,069
szignifikancia		0,201	0,000	0,312
Levene féle F-próba (<i>végzettség</i>)	F értéke	0,220	3,483	0,131
	szignifikancia	0,639	0,064	0,718
T-teszt	t értéke	0,644	-4,624	-1,608
	szignifikancia	0,520	0,000	0,110
Kendall-tau (<i>végzettség</i>)		-	0,358	-
szignifikancia		-	0,000	-
Levene féle F-próba (<i>tagozat</i>)	F értéke	0,584	1,583	0,937
	szignifikancia	0,446	0,211	0,335
T-teszt	t értéke	0,991	2,861	0,316
	szignifikancia	0,324	0,005	0,752
Kendall-tau (<i>tagozat</i>)		-	-0,232	-
szignifikancia		-	0,016	-

Forrás: saját szerkesztés

Az 1. táblázatban a szignifikáns kapcsolatokat tüntettük fel (a sötétszürke színnel kiemelt kapcsolatok szignifikánsak; a világosszürke kiemelések a feltételek nem teljesülését mutatják, ugyanakkor mivel az F próba robusztus próba, ezen feltétel nem teljesülése nem feltétlenül vezet torzított F értékhez (Sajtos - Mitev, 2007)). Következtetéseink:

- a szubjektív életminőséget a Veszprémben élők szignifikánsan magasabbra értékelik, mint a nem veszprémiek (Veszprémben élők átlaga: 5,7551; nem veszprémiek: 5,3823);
- a veszprémi lakosok erősebben kötődnek Veszprémhez, mint a nem veszprémi lakosok (a veszprémi lakosok erősebben kötődnek Veszprémhez, mint a nem veszprémi lakosok; a veszprémi lakosok helyhez kötődésre vonatkozó átlagértéke 5,1952, a nem veszprémi lakosoké 4,4115);

- a magasabb jövedelemmel rendelkezők a szubjektív életminőséget pozitívabban értékelik, az eltérés a csoportátlagok között 1,13;
- a magasabb végzettséggel rendelkezők szignifikánsan pozitívabbnak ítélik meg szubjektív életminőségüket, mint az alacsonyabb végzettségűek: magasabb végzettségűek 5,8017, alacsonyabb végzettségűek esetében ez az érték 5, 1980;
- ugyanakkor a nappali tagozatos egyetemisták szignifikánsan magasabbnak ítélték szubjektív életminőségüket, mint a levelező tagozatos hallgatók (nappali: 5,3506 – levelező: 4,7150).

A varianciaelemzéssel vizsgált változók körében (Kar – hallgatók és oktatók esetében is, státusz, hallgatók esetében évfolyam) szignifikáns összefüggéseket egyetlen vizsgált változó esetében sem találtunk, tehát *jelen mintára vonatkozóan az említett demográfiai jellemzők nincsenek hatással sem az objektív, sem a szubjektív életminőségre, sem a Veszprémhez kötődésre*. A szignifikáns kapcsolat hiányát azonban okozhatja az is, hogy a mintában nagyon erős eltérések tapasztalhatók a kitöltők vizsgált demográfia jellemzőinek eloszlása között, több kar, évfolyam és státusz esetében arányait tekintve igen alacsony a kitöltők száma.

Összefoglalás

A kutatási eredmények alapján elmondható, hogy az EKF2023 program életminőségre és helyi identitásra vonatkozó elemei a projektdokumentáció szintjén megjelennek. A fókusz elsősorban az objektív életminőségi tényezőkre (természetközelség, családbarát infrastruktúra) irányul ezen belül pedig a „*pozitív, közösségteremtő kulturális, gazdasági (és városfejlesztési) hatások*” érvényesítését hangsúlyozza (BidBook Veszprém2023 2018, 6). A program a helyi identitást alapvetően a Balaton szintjén (regionális szinten) kezeli, de a tervek között szerepel a települési kötődés erősítése saját rendezvények segítségével.

Az online kérdőíves felmérés válaszai szerint a vizsgálatba bevont egyetemi közösség leginkább Veszprém *természeti adottságaival, a település történelmével, a látnivalókkal, a közbiztonsággal, a nyugalommal, valamint az oktatási intézményekkel* elégedettek. A skála ellentétes oldalán olyan települési tényezők állnak, mint az *ingatlanárak, a parkolási lehetőségek, az egészségügyi ellátás, a helyi tömegközlekedés, a szórakozási lehetőségek és a munkalehetőségek*. Az objektív életminőségi mutatók közül a települési tényezőkre vonatkozó jellemzők közül a *közbiztonság, munkalehetőségek, egészségügyi ellátás* fontossága kiemelkedő. Itt jegyezzük meg, hogy az eredmények alapján Veszprémnek a *munkalehetőségek és az egészségügyi ellátás fejlesztésére* kell nagyobb hangsúlyt fektetni a jövőben.

Az első kutatási kérdésünkre vonatkozóan megállapíthatjuk, hogy bár az EKF2023 programban ugyan szerepelnek a szakirodalommal összhangban álló életminőség elemek, ugyanakkor fontosságukat tekintve a válaszadók nem ezeket sorolják az első helyekre. Éppen ezért javasoljuk, hogy a tervezett programok egészüljenek ki olyan lehetőségekkel, amelyek a fontosnak minősített életminőség elemekre vonatkoznak, és alkalmasak az elégedettség szempontjából alacsonyan teljesítő elemek megítélésének javítására is. Figyelembe véve a helyi identitással kapcsolatos kérdésekre kapott válaszokat elmondhatjuk, hogy az erős helyi kötődés mellett magas az „*Azt az időt, amit Veszprémbe töltök, ugyanilyen jól el tudnám tölteni másik településen is*” válaszok átlaga (4,13), ami arra utal, hogy építeni kell a más településektől Veszprémet megkülönböztető sajátosságok kiemelésére, hangsúlyozására. Erre lehetőséget teremthetnek az EKF programjai, amennyiben azok a helyi elemeket kiemelten kommunikálják majd.

A második kutatási kérdésünkkel kapcsolatban hangsúlyozzuk, hogy minél inkább *elégedett* valaki *Veszprém természeti adottságaival, közintézményeivel, pihenési és feltöltődési lehetőségeivel, látnivalóival*, valamint *lakosságának barátságosságával* annál inkább ajánlana barátainak, ismerőseinek, mint *lakóhelyet*. Az *úti célként* való ajánlás *Veszprém látnivalóival* való elégedettséggel van kapcsolatban. Fontos kapcsolat, hogy a „*Veszprém a legmegfelelőbb azokhoz a dolgokhoz, amiket szeretek csinálni*” kijelentést annál inkább érezték igaznak, minél inkább elégedettebb Veszprémbe az *emberi kapcsolatokkal és a közösséggel*.

Az egyetemi közösség tagjai leginkább az iskolai végzettségükkel, a családi életükkel és a lakóhelyükkel összességében voltak megelégedve. A szubjektív életminőségi mutatók esetében saját magukra vonatkoztatva a boldogságot átlagosan 5,19-re, az egészséget pedig átlagosan 5,64-re, magasabbra értékelték. A helyi kötődés Veszprémben erős érzés; s az egyetemi közösség tagjai – azon belül az oktatók és munkatársak kiemelten – leginkább az alábbi állításokkal értenek egyet:

- „Úgy gondolom, életem nagy része Veszprémben zajlik.”;
- „Ami Veszprémben történik, az fontos nekem.”;
- „Úgy érzem, Veszprém a részemmé vált”.

A három változócsoporthoz (objektív életminőség, szubjektív életminőség, helykötődés) demográfiai jellemzőkkel való általános kapcsolatát is értékeltük. Az elemzések során *mindhárom vizsgált területre vonatkozóan összevont, átlagos mutatószámokat alakítottunk ki*, amelyek demográfiai jellemzőkkel való szignifikáns kapcsolatát több esetben is t-tesztel tudtuk bizonyítani. Bár a varianciaanalízis során nem sikerült szignifikáns kapcsolatokra bukkanni, mindezeket figyelembe véve érdemesnek találjuk még a szignifikáns összefüggések hiányában is felhívni a figyelmet néhány tendenciára, érdekes eredményre:

- Mind az objektív, mind a szubjektív életminőséget a Gazdaságtudományi Kar hallgatói értékeli a legmagasabban (a mintában 4 Kar szerepelt).
- Mindkét (objektív és szubjektív) életminőség mutatót a 4. évfolyam hallgatói értékeli a legmagasabban. A hallgatók körében a hatodik évfolyamig emelkedik a Veszprémhez kötődés mértéke, a hatodik évfolyam felett ez jelentősen visszaesik.
- A hallgatók lényegesen alacsonyabban értékeli a szubjektív életminőségüket, mint az oktatók és az egyetem dolgozói.
- A helyhez, a Veszprémhez való kötődés az egyetemi közösségen belül (hallgatók, oktatók nem oktató dolgozók) az oktatók körében a legerősebb. Az oktatók esetében a Modern Filológia és Társadalomtudományi Kar oktatói értékeli legalacsonyabban az objektív és a szubjektív életminőségüket. A Modern Filológia és Társadalomtudományi Kar oktatói kötődnek Veszprémhez a legkevésbé, a Műszaki Informatikai Kar oktatói pedig a legerősebben.

A kutatási program folytatásaként 2021-2022-ben – longitudinális vizsgálattal – monitorozzuk az egyetemi közösség életminőség-érzékelésében bekövetkező változásokat, amelyeket összevetünk az EKF2023 projekt (tevékenységek és programok) megvalósulásával. Ugyanígy további kérdőíves kutatásokkal vizsgáljuk a helyi kötődés változását is. A kutatás korlátjaként mindenképpen meg kell említeni a Pannon Egyetemen működő Karok közötti aránytalan válaszadói létszámot; a jövőbeli kutatásoknál hatékonyabban kell törekedni a jelen kutatásban alulreprezentált karok és közösségi csoportok motiválására a kitöltésben való részvételre.

Irodalomjegyzék

BIDBOOK VESZPRÉM2023 (2018):

http://2023veszprem.hu/app/uploads/2017/09/Bid_book_2018_HU-1.pdf (letöltve: 2020. március 31.)

DIENER, E. - SUH, E. (1997): Measuring quality of life: Economic, social, and subjective indicators. *Social Indicators Research*, 40(1), pp. 189-216.
<https://doi.org/10.1023/A:1006859511756>

DÚLL, A. (2009). A környezetpszichológia alapkérdései. Helyek, tárgyak, viselkedés. Budapest: L'Harmattan

EUROFOUND.EUROPA.EU: Európai életminőség-felmérések (EQLS). Elérhető: <https://www.eurofound.europa.eu/hu/surveys/european-quality-of-life-surveys> (letöltve: 2020.03.05.)

- GÁSPÁR, T. (2013): A társadalmi-gazdasági fejlettség mérési rendszerei. Statisztikai szemle: a Magyar Központi Statisztikai Hivatal folyóirata, 91(1), pp. 77-92.
- HIDALGO, M. C. - HERNÁNDEZ, B. (2001): Place attachment: conceptual and empirical questions. *Journal of Environmental Psychology*, 21, 273-281.
<https://doi.org/10.1006/jevp.2001.0221>
- KANO, N. (1996): Business Strategies for the 21st Century and Attractive Quality Creation, Yokohama, ICQ, pp. 105-108.
- MALHOTRA, N. K. - SIMON, J. (2017): Marketingkutató Budapest: Akadémiai Kiadó.
- MARIEN, A. (2013): A helykötődés és a migrációs szándék kapcsolata globalizálódó világunkban. In: KARLOVITZ, J. T. (szerk.) *Ekonomické štúdie - teória a prax: Gazdasági tanulmányok - elmélet és gyakorlat*. 566 p. Konferencia helye, ideje: Komárno, Szlovákia, 2013.01.22-2013.01.23. Komárno: International Research Institute, pp. 431-438.
- MARIEN, A. (2015): A területi identitás magatartási megnyilvánulásai, különös tekintettel a költözési szándékre és annak magyarázatára. *Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek* XII. évf. 2015 (1) 4-16.
- MICHALKÓ, G. (2010): Boldogító utazás. A turizmus és az életminőség kapcsolatának magyarországi vonatkozásai. Budapest: MTA Földrajztudományi Kutatóintézet.
- MCGILLIVRAY, M. - CLARKE, M. (2006): Human well-being: Concepts and measures. In: MCGILLIVRAY, M. - CLARKE, M. (szerk.) *Understanding human well-being*. United Nations University Press, Tokió. pp. 3-16.
- SAJTOS, L. - MITEV, A. (2007): SPSS kutatási és adatelemzési kézikönyv. Budapest: Alinea Kiadó
- SCANNELL, L. - GIFFORD, R. (2010): Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of Environmental Psychology*. 30. 1-10
<https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2009.09.006>
- SOMOGYI, S. - GÁBRITY MOLNÁR, I. (2009): Az életminőség néhány jellemzője a Vajdaság északi részén. In: SOMOGYI S. - GÁBRITY MOLNÁR I. (szerk) (2009) *Évkönyv 2008*. Regionális Tudományi Társaság, Szabadka. pp. 27-46.
- SZIGETI, F. (2016): Az életminőség mérési rendszerei. *Educatio* 2016/1, pp. 130-139.
- URBÁNNÉ TREUTZ, Á. (2017). A helykötődés és a helyidentitás elméleti, településmarketing szempontú megközelítése. In: TORGYIK, J. (eds.): *Válogatott tanulmányok a társadalomtudományok köréből*. International Research Institute sro, Komárno, pp. 137-148. DOI: 10.18427/iri-2017-0106
- UYSAL, M. - SIRGY, M. J. - WOO, E. - KIM, H. L. (2016): Quality of life (QOL) and well-being research in tourism, *Tourism Management*, 53, pp. 244-261.
<https://doi.org/10.1016/j.tourman.2015.07.013>
- WHO (2012): The European Health Report. Charting the way to well-being. Elérhető: <http://www.euro.who.int/en/data-and-evidence/european-health-report-2012> (letöltve: 2020.02.24.)
- WILLIAMS, D. R. - ROGGENBUCK, J. W. (1989): Measuring Place Attachment: Some Preliminary Results, *Outdoor Planning and Management NRPA Symposium on Leisure Research*, San Antonio, Texas, October 20-22;
<https://www.fs.fed.us/rm/value/docs/nrpa89.pdf>